

set på
Twitter

"Dem, der tror, at Døllefjelde Musse er det sjoveste stednavn på Lolland, kender ikke Øllebølle. Jeg er selv fra Sløsserup."

HENRIK SCHILLING,
JOURNALIST

teologisk
tanke

"Handl således, at menneskeheden i din person så vel som i enhver anden person altid tillige behandles som mål og aldrig kun som middel."

IMMANUEL KANT
(1724-1804),
TYSK FILOSOF

debatinterview | Historikeren bag Socialdemokratiets fortælling om sig selv, **Martin E.O. Grunz**, mener, at det er umuligt at fremstille historie objektivt

Historiker: Jeg synes ikke, det er en helgenkåring

AF HENRIK HOFFMANN-HANSEN
hoffmann@k.dk

SOCIALDEMOKRATIET SÆTTER ikke ligefrem sit lys under en skæppe i en ny bog om dets egen 147-årige historie. I forordet til "Folkets tid" skriver partiets gruppeformand Henrik Sass Larsen, at han tør hævde, at Socialdemokratiets historie er lig med Danmarks nyere historie. Bogen er skrevet af historikeren Martin E.O. Grunz og tager udgangspunkt i de syv epoker, som billedkunstneren Jacob Brostrup har illustreret på syv meget store collager, som er hængt op i det socialdemokratiske gruppeværelse på Christiansborg.

Særligt et af malerierne har allerede som omtalt forledet i Kristeligt Dagblad givet anledning til voldsom debat. Det er det, der forestiller fiskekutteren Henry på vej ind mellem nogle bygninger med den tidligere statsminister Vilhelm Buhl som styrmand. Båden blev under Anden Verdenskrig brugt til at sejle jøder til Sverige, og blandt andre cand.mag. i historie og fransk, direktør for M/S Museet for Søfart Ulla Tofte har i dagbladet Politiken kritiseret Socialdemokratiet for med billedet at ville "kapre" historien om redningen af de danske jøder. En historie, der ellers er blevet udlagt som resultatet af en fælles dansk indsats.

Martin E.O. Grunz ligger ikke skjul på, at han er socialdemokrat, og han er utilfreds med Ulla Toftes kritik, som han finder misvisende.

Martin E.O. Grunz, mange vil tænke, at en historiker skal være objektiv. Hvordan har du kunnet det som engageret socialdemokrat?

"Det er ikke nogen hemmelighed, at jeg er socialdemokrat. Men jeg mener ikke, man kan lave ren objektiv historie. Mennesker er dele af forskellige fællesskaber.

Når man skriver danmarkshistorie, er det normalt også danske statsborgere, der gør det. De er ikke objektive i forhold til, hvilken størrelse Danmark er."

Kaprer I danmarkshistorien, som Ulla Tofte skriver?

"Ulla Tofte har ikke set malerierne, og hun har ikke set bogen. Derfor synes jeg, hendes kritik er lidt misvisende. Hun ønsker sig måske en national konsensus om historieskrivningen, hvor alle kan finde sig selv i en kollektiv helligrolle. Men det er ikke historiefagets rolle at skabe national konsensushistorie.

Vilhelm Buhl er en komplekse karakter. Han holdt en antisabotage-tale i 1942. Senere var han afgørende for, at jødernes flugt til Sverige lykkedes. Det var

Folkets tid

► "Folkets tid – Socialdemokratiet og Danmark" er en bog af historikeren Martin E.O. Grunz om Socialdemokratiets 147-årige historie, illustreret med syv malerier af kunstneren Jacob Brostrup, som er ophængt i det socialdemokratiske gruppeværelse.

► De syv malerier illustrerer hver sin epoke og er farverige og delvis transparente collager, baseret på historiske fotografier.

► Socialdemokratiets topfolk gennem historien er også afbildet, foruden enkelte internationale toppolitikere som for eksempel Sydafrikas tidligere præsident Nelson Mandela, den tidligere vesttyske forbundskansler Willy Brandt og tidligere præsident i USA John F. Kennedy.

▲ Historiker Martin E.O. Grunz (på billedet) har i to år arbejdet tæt sammen med billedkunstneren Jacob Brostrup om at skrive og male den socialdemokratiske danmarkshistorie, hvor der er lagt særlig vægt på, at det er en national historie. Historikeren var på forhånd bevidst om, at særlig statsminister Vilhelm Buhls rolle under Anden Verdenskrig ville blive et omdrejningspunkt for kritik. – Foto: Iben Gad.

ham, der førte ordet for, at man skulle bryde samarbejdet med besættelsesmagten den 29. august 1943. Senere igen var han statsminister i befrielsesregeringen. Senere igen socialdemokratisk minister med henblik på at skabe alliancer gennem for eksempel OECD og Nato.

Han syntes, sabotagen var hovedløs og farlig. Men han havde også en anden rolle. Han var statsminister, og i talen sagde han, at når man så folk, der var bevæbnede og begik selvtægt eller sprængte ejendomme i luften, skulle man kontakte politiet. Man kan ikke rigtig forestille sig en statsminister sige andet. Medmindre man da kalder til borgerkrig eller væbnet oprør. Anken fra nogle sider er så, at man burde have taget et opgør med tyskerne der."

Kan du forstå, at gamle frihedskæmpere og deres efterkommere kan føle sig stødt af, at den oprindelige besættelse af frihedskæmpere på skibet på billedet er skiftet ud med Hans Hedtoft og Vilhelm Buhl i styrhuset?

"Jeg har ikke hørt, at nogen skulle hede kæmpere eller efterkommere skulde føle sig stødt eller kritiserer det billede, men jeg har ved alle mulige andre lejligheder

hørt frihedskæmpere kritisere Vilhelm Buhl generelt. Alle malerierne her består af collager. Den kutter er taget fra et relativt kendt foto fra en rekonstruktion, som blev lavet efter krigen, hvor det ikke er en frihedskæmpersituation. Så vi er virkelig ude i nogle metalag i den kritik.

Det, man ser i baggrunden, er heller ikke Sverige. Det er en sammenstilling af bygninger fra forskellige Nato-lande. Vi har ikke et øjeblik tænkt på den illustration, som om det skulle være et billede af, at Buhl fragtede jøder til Sverige. Han var ikke skipper. Billedet er en allegori. Men det at politikere i en besværlig situation 'står ved roret' er et normalt sprogligt billede, man bruger," siger Martin E.O. Grunz.

Han fremhæver, at den socialdemokratiske partitov var dybt involveret i jødernes redning til Sverige, blandt andet ved at bringe et budskab fra den tyske flådeattaché G.F. Duckwitz om en forestående deportation videre til formanden for Det Mosaiske Troessamfund. Både Hans Hedtoft og H.C. Hansen deltog i organiseringen af flugten, Buhl ledte en indsamling til den og husede i øvrigt selv jøder i den periode.

Når man kigger rundt i lokalet her, ligner malerierne en helgenkåring af Socialdemokratiet. Hvordan kan du som historiker fortælle partiets historie nuanceret nok, så det ikke bliver en helgenkåring?

"Det kan man altid diskutere. Jeg synes ikke, der er tale om en helgenkåring. Tværtimod er alle de socialdemokratiske ledere portrætteret i komplekse forhold. Tag Jens Otto Krag, der står i vand til knæene. Tag Mette Frederiksen, som bare passivt beskuer et billede. Tag Louis Pio, som flyder ud. Det er ikke aktive heltepositioner. Det er sådan set en refleksion over den tid og de muligheder, der er. Derfor står Vilhelm Buhl også i stormvej og ser en smule betuttet ud." ■

Martin E.O. Grunz

► 42 år, cand.mag. i historie. Formand for Selskabet for Arbejderhistorie 2008-2011.

► Har arbejdet som politisk og historisk rådgiver og har som historiker bidraget med artikler til blandt andet det socialdemokratiske medie Netavisen Pio.

søndagsordet

Krænkende godhed

Søndag septuagesima
Matthæusevangeliet 20, 1-16

AF LEIF ANDERSEN
ordet@k.dk

DET ER BLEVET et almindeligt krav, at Gud bør være god. Måske ikke ligefrem kærlig, for det er nok alligevel lovlig overvældende og involverende. Men han skal i hvert fald være rar. Tjenstvillig. Og ufarlig.

Jesus fortæller en lignelse. Om Guds godhed, når den er værst. En uretfærdig og urimelig godhed. Den kalder på det grimme i os. Det er nemlig okay, at Gud tilgiver. Hvis ellers han nøjes med at tilgive mig og dem, jeg sætter pris på. Det er fint, hvis han er rar mod de rare. Men hvis han begynder at udstrække sin tilgivelse og godhed til de værste, så sårer det os. Eller for at bruge tidens modeord: Det krænker os.

Jeg er ikke ironisk. Det er faktisk ikke let at holde ud, at forbyrderen, tyrannen og overgriberen også skal kunne være inde under Guds tilgivelse og godhed. Så "bliver mit øje ondt, fordi han er god". Det er ikke let at holde ud, at jeg skal tilgive og være god mod dem, der har gjort mig ondt. Hvorfor skal de værste have samme adgang til Guds riges som de bedste? Eller: Hvorfor skal de værste ligefrem komme for de bedste? De sidste blive de første og de første de sidste?

Jesus lærer ikke, at så er det lige meget, om forbyrderen og tyrannen bare fortsætter sine overgreb. Gud tilgiver ikke alt. Men overgiver alt det, som vi beder om tilgivelse for. Som vi bekender og bekæmper. Også selvom vi falder tilbage igen og igen. Så nej: Gud er ikke bare god. Han er kærlighed selv. Og kærlighed er ikke ufarlig og mild. Den trøster, når der skal trøstes, og revser, når der skal revses.

Det var et gennemgående tema i folks foragelse over Kristus, at han var ven med de værste. I dag er det tilsyneladende mindre krænkende. Det er ligefrem populært. Men det har måske at gøre med, at vi har sentimentaliseret billedet og sammen: "Tolderne og synderne," det var nok bare de uheldige på samfundets bund, der inderst inde var gode mod børn og dyr. Og farisæerne og de skriftkloge, der var sikkert de hovne hyklere på samfundets top, som ingen alligevel kunne snutte.

Nej. "Synderne" var mennesker, der havde såret og krænket andre mennesker. Det var bøllerne og bøddlerne. Det var dem, jeg nødig ville sidde ved siden af i kirken. Dem, jeg nødig så mine børn blive venner med. Måske kan jeg ligefrem først gå med til, at de værste skal kunne tilgives, når jeg har set det værste i mig selv tilgivet. ■

kronik | Partipolitiske billeder af danmarkshistorien kan påvirke vores fælles erindring om historien. Politisk kunst er til alle tider lykkedes med at ændre historieskrivningen. Det gælder om at forholde sig kritisk til magthavernes redskaber, skriver kronikørerne

Vi må være kritiske over for politisk bestillingskunst

KRISTELIGT
DAGBLADS
KRONIK
16. FEBRUAR 2019

KARINA
LYKKE GRAND

Lektor i kunsthistorie,
institutt for
kommunikation
og kultur,
Aarhus Universitet

RASMUS KJÆRBOE

Museumsinspektør
ved Ribe
Kunstmuseum
og postdoc
ved institutt for
kommunikation
og kultur,
Aarhus Universitet

SALLY SCHLOSSER
SCHMIDT

Ph.d.-stipendiat,
institutt for
kommunikation
og kultur,
Aarhus Universitet

SINE KROGH

Ph.d.-stipendiat,
institutt for
kommunikation
og kultur,
Aarhus Universitet

SOCIALDEMOKRATIETS kunstsmykning af gruppeværelset på Christiansborg udført af maleren Jacob Brostrup har den seneste tid været udsendt af smagsdommere og vakt undren blandt især historikere i medierne. Kritikken har handlet om sandhedsværdien i den visuelle historiefremstilling af Socialdemokratiets bedrifter fra slutningen af 1800-tallet til i dag.

Det, som er faldet mange for brystet, er de tætte sammenkoblinger af socialdemokratiske nøglepersoner og givne historiske begivenheder. Socialdemokratiet forsøger at male sig selv ind i vores fælles forestillede danmarkshistorie via centrale nedslag i den historiske og samfundsmæssige udvikling. Men er der noget nyt i, at politikere bestiller kunstværker, der viser deres visioner for det land, de stræber efter at lede? Overhovedet ikke. Stærke alliancer mellem kunstnere og politikere har altid eksisteret og udgjort en dynamisk arena for magt, spion og visuel propaganda.

Magthavere har igennem århundreder brugt kunsten til at legitimere deres position i virkningsfulde billeder. Det er oftest sket i form af monumentale historiemalerier, hvor man i ét billede kunne opfatte bedriftens storslåede udfald og kongens centrale rolle for samme. De enevidlige konger var salvede konger af Guds nåde, og i deres selvbestaltede guddommelige autoritet fremstillede de deres eftermæle som dem, der bedst

► Det omdiskuterede maleri af Vilhelm Buhl på kutteren "Henny" under Anden Verdenskrig er en metafor for Buhl som redningsmand og altså ikke usandt i en socialdemokratisk selvforståelse, skriver kronikørerne. – Foto: Iben Gad.

havde værnet om rigets territorium og befolkning. Fremkomsten af det magtfulde historiemaleri har stor betydning for vores visualisering af historien og dermed for historieskrivningen. Men eftertiden glemmer ofte, at kunsten sjældent skildrer historien neutralt.

Med enevældens fald i 1848 forsøgte kongernes magtlegitimering, og nye billedtyper så dagens lys: Kunstnerne fremstillede nu kongen ude blandt folket, ofte til hest, og således ikke konger på en piedestal omgivet af pragt og overdreven rigdom. Christian X, der på en hvid hest rider over Kongeåen i 1920 efter genforeningen med dele af Slesvig, blev hurtigt et ikonisk billede og gjorde kongen til folkets konge. Via reproduktioner og fotografiske tryk cirkulerede disse billeder i hele landet og vandt stor popularitet.

Hermed var grundstenen til kongens eftermæle lagt – der samtidig blev urørligt. Glemte var hans brud med parlamentarismen i forbindelse med Påskekrisen tidligere på året, hvor han afskedigede Zahle-regeringen og dermed overskred sine beføjelser som konstitutionel monark. Noget, man i dag ville betegne som statskup.

Arbejderbevægelsens milepæle males uden dens arbejdere.

Et af de væsentligste kunsteksempler fra 1800-tallet, der direkte har påvirket til en ensidig historieskrivning, er maleren Constantin Hansens bestillingsopgave, der fremviser den store gruppe af politikere, der udformede Grundloven i 1849. Maleriet "Den grundlovgivende rigsforsamling" viser den 23. oktober 1848, hvor forsamlingen trådte sammen første gang for at påbegynde arbejdet med at skrive Grundloven.

Billedet er langtfra en dokumentation af de faktiske begivenheder, selvom det af mange i dag opfattes sådan. Det blev malet i årene 1860-1864, altså godt på afstand af begivenhederne, hvilket gav mulighed for en konstrueret efterretning af, hvem der skulle fremhæves for bedriften. Det var en bestillingsopgave fra den nationalliberale politikker og forretningsmand Alfred Hage til den lige så nationalliberale maler Constantin Hansen.

RESULTATET BLEV ikke overraskende et partibillede, hvor de væsentligste nationalliberale skikkelser optræder betydningsfuldt i forgrunden. Maleriet har siden været brugt flittigt til at illustrere overgangen mellem enevælde og folkestyre i midten af 1800-tallet. Den politiske dagsorden, som billedet visualiserer, er herved blevet en naturaliseret fortælling om de nationalliberale indsats for en dansk forfatning.

Kunst og politik er, med andre ord, en magtfuld alliance, hvor kunsten er et yderst virkningsfuldt redskab til at skabe historiske fortællinger, der tilgodeser bestemte dagsordener ved at gå selektivt til værks. For datidens nationalliberale lykkedes det at få budskabet om dem selv som nationens fædre slået fast,

selvom tiden efter 1849 langt fra blev den politiske sejrsgang, de havde håbet på. Men maleriet fortæller sejrede, for den politiske kompleksitet i 1850'erne og 1860'erne frem mod 1864 har fuldstændig fortonet sig.

I dag hænger "Den grundlovgivende rigsforsamling" på Nationalhistorisk Museum på Frederiksborg Slot, mens en mindre dublet hænger på Christiansborg. I disse rammer har det partipolitiske ophav fortonet sig til fordel for en national fortælling om rigsdagsforsamlings helte.

DER ER SÅLEDES INTET NYT I, at en politisk bevægelse, denne gang Socialdemokratiet, ønsker at male sig selv ind i historien. Malerierne til gruppeværelset vidner om en historiebearbejdning med paralleller til de nationalliberale håb for Constantin Hansens kunstværk. Arbejderbevægelsens milepæle males dog uden dens arbejdere, men via socialdemokratiske nøglepersoner, der indtager maleriernes forgrund med forskellige historiske begivenheder som bagkulisse.

På den måde afspejler billederne på en gang en vision for og en visualisering af Socialdemokratiets selvopfattelse, der bruges instrumentelt til at styrke fællesskabsfølelsen og partiidentiteten anno 2019.

Derfor er det heller ikke mærkeligt, at malerierne er stærkt tendentiøse i Socialdemokratiets favør. De skal minde nuværende socialdemokrater om den politiske danmarkshistorie, de har været og er en del af: De er partiet for folket, der forbedrede og moderniserede de grundlovgivende rettmøder, sådan som værkernes titel "Folkets tid"

plæderer for. Forsøger man at aflæse malerierne som objektive skildringer af virkeligheden, kommer man hurtigt til kort.

Den seneste tids debat om kunsten i gruppeværelset viser det tydeligt, jævnfør statsminister Vilhelm Buhls placering på kutteren "Henny" under Anden Verdenskrig: Billedet er en metafor for Buhl som redningsmand og altså ikke usandt i en socialdemokratisk selvforståelse.

KUNSTVÆRKER ER sjældent udført for at være neutrale sandhedsvidner. De ønsker at påvirke, og påvirke kan virke, og den socialdemokratiske maleriserie er ingen undtagelse.

Undersøgeligt vi kunsten med kritiske briller, tydeliggøres den væsentlige relation mellem kunstner og bestiller. Accepter man, at kunstværker er udtryk for bestillerens politiske selvopfattelse, giver analysen os mulighed for at forstå, hvor magtfulde sådanne visuelle konstruktioner er.

Derfor gælder det om at forholde sig kritisk til magthavernes redskaber, den gang som nu, når politiske positioner og placeringer i historien styrkes gennem visuel kommunikation.

For hvad mon der sker med den aktuelle bestillingskunst, når næste generation af socialdemokrater ønsker at skifte kunsten i gruppeværelset ud? Hvor ender maleriserien så henne? Den kunne have på Arbejdermuseet, Statens Museum for Kunst eller Nationalhistorisk Museum på Frederiksborg Slot. Og her er der fare for, at kunsten med tiden vil fremstå som en ensidig national fortælling om det danske samfund fra 1800-tallets slutning og til i dag.